

Vergaderjaar 2024–2025

36 725 XVII **Wijziging van de begrotingsstaat voor Buitenlandse
Handel en Ontwikkelingshulp (XVII) voor het jaar 2025
(wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota)**

Nr. 2 **MEMORIE VAN TOELICHTING**

INHOUDSOPGAVE

A.	ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVoorstel	3
B.	BEGROTINGSTOELICHTING	4
1	Leeswijzer	4
2	Beleid	4
2.1	Overzicht belangrijke uitgaven- en ontvangstenmutaties	4
3	Beleidsartikelen	6
	Artikel 1: Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen	6
	Artikel 2: Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat	10
	Artikel 3: Sociale vooruitgang	12
	Artikel 4: Vrede, veiligheid en duurzame ontwikkeling	15
	Artikel 5: Multilaterale samenwerking en overige inzet	17
	Bijlage 1: Meerjarige juridische verplichtingen	21

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVORSTEL

Wetsartikelen 1 tot en met 3

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van [artikel 2.3, eerste lid](#), van de Comptabiliteitswet 2016 elk afzonderlijk bij wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2025 wijzigingen aan te brengen in de begrotingsstaat voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp.

De in de begrotingsstaat opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp

Reinette Klever

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1 Leeswijzer

De voorliggende suppletoire begroting bevat de voorgestelde wijzigingen ten opzichte van de Ontwerpbegroting 2025 van hoofdstuk XVII van de begroting van het Rijk.

In hoofdstuk 2 is een overzicht opgenomen met de belangrijkste mutaties op de begroting voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp met een toelichting op de substantiële verschillen.

Hoofdstuk 3 bevat per beleidsartikel een tabel budgettaire gevolgen van beleid. Na de tabel 'budgettaire gevolgen van beleid' wordt een toelichting op de mutaties gegeven. Hierbij worden per artikel de mutaties die groter of gelijk zijn aan de ondergrenzen in onderstaande staffel (tabel 1) conform de Rijksbegrotingsvoorschriften toegelicht. De wijzigingen van de verplichtingen worden alleen toegelicht wanneer ze groter zijn dan 10% ten opzichte van de vorige stand op artikelniveau.

Tabel 1 Ondergrenzen conform RBV

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerp-begroting) in € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 < 1000	5	10
=> 1000	10	20

Middels de extrapolatie wordt het jaar 2030 toegevoegd aan de begrotings-horizon. Hierdoor bevat het jaar 2030 (t+5) in de tabellen 'Budgettaire gevolgen van beleid' onder de beleidsartikelen zowel de mutaties uit deze eerste suppletoire begroting als een extrapolatie van de jaarbedragen.

2 Beleid

2.1 Overzicht belangrijke uitgaven- en ontvangstenmutaties

In dit wetsvoorstel is een aantal begrotingswijzigingen opgenomen die per saldo leiden tot een verhoging van de geraamde uitgaven op de begroting voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp (XVII) met EUR 55,7 miljoen. De stand van de geraamde ontvangsten blijft bij eerste suppletoire begroting gelijk.

De belangrijkste uitgavenmutaties bij eerste suppletoire begroting worden in onderstaande tabel weergegeven en toegelicht. De uitgebreide toelichtingen zijn per beleidsartikel opgenomen in hoofdstuk 3.

Tabel 2 Belangrijkste suppletoire uitgavenmutaties 2025 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Artikelnummer	Uitgaven 2025	Uitgaven 2026	Uitgaven 2027	Uitgaven 2028	Uitgaven 2029	Uitgaven 2030
Vastgestelde begroting 2025		3 597 261	3 118 787	3 122 732	3 609 749	3 922 363	
Belangrijkste suppletoire mutaties							
1) Intensivering Handel en economie (beleidsbrief)	1.3		5 095	5 117	5 147	5 171	5 171
2) Intensivering Voedselzekerheid (beleidsbrief)	2.1		52 532	64 838	81 894	95 000	95 000
3) Intensivering Watermanagement (beleidsbrief)	2.2		89 029	109 883	138 789	161 000	161 000
4) Extensivering Klimaat (beleidsbrief)	2.3		– 117 000	– 142 000	– 183 000	– 213 000	– 213 000
5) Extensivering Vrouwenrechten en gendergelijkheid (beleidsbrief)	3.2		– 34 533	– 36 908	– 42 460	– 45 978	– 45 978
6) Nieuw beleidskader maatschappelijk middenveld (beleidsbrief)	3.3		– 33 716	– 58 459	– 78 492	– 94 195	– 94 195
7) Extensivering Onderwijs (beleidsbrief)	3.4		– 47 453	– 50 277	– 56 315	– 60 980	– 60 980
8) Intensivering Humanitaire hulp (beleidsbrief)	4.1		22 119	27 300	34 482	40 000	40 000
9) Intensivering Migratie (beleidsbrief)	4.2		52 532	64 838	81 894	95 000	95 000
10) Intensivering Veiligheid en stabiliteit (beleidsbrief)	4.3		41 473	51 188	64 653	75 000	75 000
11) Extensivering Multilaterale samenwerking (beleidsbrief)	5.1		– 28 027	– 34 061	– 44 590	– 52 923	– 52 923
12) Lagere raming asieluitgaven	5.4	200 000	200 000	400 408	203 000	140 000	140 000
13) Intensivering Handel en economie (vanuit 5.4)	1.3	10 000	45 000	45 000			
14) Intensivering Humanitaire hulp (vanuit 5.4)	4.1		43 000	43 000			
15) Intensivering Migratie (vanuit 5.4)	4.2		40 358	40 358			
16) Intensivering Migratiepartnerschappen (in samenwerking met AenM)	4.2	20 000	35 000	44 000	44 000	44 000	44 000
17) Intensivering Veiligheid en stabiliteit (vanuit 5.4)	4.3		45 000	45 000			
18) Oekraïne UPF 2	1.3	17 000	10 000	4 000	1 500		
19) Oekraïne	5.3		252 000				
20) Bijstelling economische groei t.o.v. MEV	5.4		113 874	81 716	113 958	129 694	328 990
21) Taakstelling LPB	5.4	– 48 884	– 49 766	– 37 091	– 37 832	– 40 485	– 40 485
22) EU-toerekening aan ODA	5.4	– 61 000	– 61 000	– 61 000	– 61 000	– 61 000	– 61 000
23) Extrapolatie							3 923 228
24) Overige mutaties	div.	– 81 453	– 187 609	– 237 307	– 64 873	– 161 960	– 231 133
Stand 1e suppletoire begroting 2025		3 652 924	3 606 695	3 492 275	3 810 504	3 976 707	4 107 695

Toelichting

1-11) Het uitgavenbudget in 2026 en verder voor de verschillende subartikelen is bijgesteld conform de beleidsbrief Ontwikkelingshulp (Kamerstuk [36 180 nr. 133](#)). Voor de intensiveringen heeft uw Kamer de onderbouwing conform de werkwijze Beleidskeuzes uitgelegd (CW3.1) ontvangen in de Kamerstukken [36 180 nr. 134](#) en [36 180 nr. 136](#).

12) Het budget stijgt in 2025 en 2026 met cumulatief circa EUR 1,3 miljard vanwege de neerwaartse bijstelling van de raming voor asieluitgaven op de begroting van Asiel en Migratie. Dit budget wordt middels een kasschuif verdeeld over de jaren 2025 t/m 2030.

13-17) Ontstane ruimte op artikel 5.4 vanwege de neerwaartse bijstelling van de raming voor asieluitgaven op de begroting van Asiel en Migratie wordt ingezet voor de belangen handel en economie, veiligheid en stabiliteit en migratie. Ook wordt ontstane ruimte ingezet voor humanitaire hulp gezien crises wereldwijd. Deze inzet valt onder de CW3.1-kaders zoals uiteengezet in de Kamerstukken [36 180 nr. 134](#) en [36 180 nr. 136](#).

18) De UPF2 middelen die in 2024 niet zijn uitgegeven, worden bij deze suppletoire begroting overgeheveld naar artikel 1.3 en worden verdeeld over de jaren 2025 t/m 2028.

19) Het kabinet heeft voor 2026 additionele middelen voor niet-militaire steun aan Oekraïne beschikbaar gesteld.

20) Het totale ODA-budget stijgt cumulatief met EUR 768 miljoen in de jaren 2026 t/m 2030 vanwege koppeling van het ODA-budget aan de groei van het Bruto Nationaal Inkomen.

21) Daarnaast daalt het totale ODA-budget met cumulatief circa EUR 255 miljoen binnen de begrotingshorizon vanwege een Rijksbrede taakstelling op loon- en prijsbijstellingen.

22) De Nederlandse EU-afrachten zijn voor een gedeelte toerekenbaar aan ODA. Dit percentage is als onderdeel van de Voorjaarsbesluitvorming geactualiseerd, waardoor EUR 61 miljoen per jaar extra onder het bestaande ODA-plafond moet worden ingepast. Dit leidt tot een verlaging van de buffer op artikel 5.4 van EUR 61 miljoen per jaar structureel.

23) Conform reguliere systematiek is het jaar 2030 aan de begrotingshorizon toegevoegd.

Tabel 3 Belangrijkste suppletoire ontvangstenmutaties 2025 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

Artikelnummer	Ontvangsten 2025	Ontvangsten 2026	Ontvangsten 2027	Ontvangsten 2028	Ontvangsten 2029	Ontvangsten 2030
Vastgestelde begroting 2025	53 225	48 354	44 749	42 908	41 922	
Belangrijkste suppletoire mutaties						
1) Extrapolatie	div.					41 919
Stand 1e suppletoire begroting 2025	53 225	48 354	44 749	42 908	41 922	41 919

3 Beleidsartikelen

Artikel 1: Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen

Budgettaire gevolgen van beleid

In aansluiting op de ontwerpbegrotingen en de Voorjaarsnota worden vanaf 2024 ook de mutaties voor het jaar t+5 opgenomen in de tabel budgettaire gevolgen van beleid van de 1ste suppletoire begrotingen. Dit betreft de extrapolatie van de begroting – het toevoegen van het jaar t+5 – en vervolgens de mutaties tot en met t+5 die tijdens de voorjaarsbesluitvorming zijn verwerkt.

Tabel 4 Budgettaire gevolgen van beleid art. 1 Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting t (1)	Mutaties via NvW, moties, amende- menten en ISB (2)	Vastgestelde begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
Art. Verplichtingen	379.145	0	379.145	34.569	413.714	48.325	40.357	2.670	2.713	436.663
Uitgaven	536.817	0	536.817	10.069	546.886	62.225	55.507	8.070	6.613	644.335
1.1 Duurzaam handels- en investeringssysteem, inclusief MVO	32.130	0	32.130	400	32.530	400	0	0	0	37.712
<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>13.558</i>	<i>0</i>	<i>13.558</i>	<i>500</i>	<i>14.058</i>	<i>- 1.000</i>	<i>- 1.000</i>	<i>- 1.000</i>	<i>- 1.000</i>	<i>22.275</i>

	Ontwerp- begroting t (1)	Mutaties via NvW, moties, amende- menten en ISB (2)	Vastgestelde begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
MVO en beleidsondersteuning (ODA)	9.305	0	9.305	500	9.805	- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000	13.383
MVO en beleidsondersteuning (non- ODA)	4.253	0	4.253	0	4.253	0	0	0	0	8.892
<i>Opdrachten</i>	<i>2.231</i>	<i>0</i>	<i>2.231</i>	<i>0</i>	<i>2.231</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2.294</i>
MVO en beleidsondersteuning (non- ODA)	2.231	0	2.231	0	2.231	0	0	0	0	2.294
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	<i>1.716</i>	<i>0</i>	<i>1.716</i>	<i>1.000</i>	<i>2.716</i>	<i>1.000</i>	<i>1.000</i>	<i>1.000</i>	<i>1.000</i>	<i>3.300</i>
Rijksdienst voor ondernemend Nederland	1.716	0	1.716	1.000	2.716	1.000	1.000	1.000	1.000	3.300
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	<i>14.625</i>	<i>0</i>	<i>14.625</i>	<i>- 1.100</i>	<i>13.525</i>	<i>400</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>9.843</i>
MVO en beleidsondersteuning (ODA)	8.430	0	8.430	- 1.500	6.930	0	0	0	0	3.648
Contributies internationaal ondernemen (non-ODA)	6.195	0	6.195	400	6.595	400	0	0	0	6.195
1.2 Versterkte Nederlandse Handels- en Investeringspositie	105.176	0	105.176	3.153	108.329	2.214	1.874	1.907	1.926	97.218
<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>30.781</i>	<i>0</i>	<i>30.781</i>	<i>0</i>	<i>30.781</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>30.781</i>
Programma's internationaal ondernemen	10.000	0	10.000	0	10.000	0	0	0	0	10.000
Versterking concurrentiepositie Nederland	6.502	0	6.502	0	6.502	0	0	0	0	6.502
Invest Internationaal	9.780	0	9.780	0	9.780	0	0	0	0	9.780
Dutch Trade and Investment Fund	4.499	0	4.499	0	4.499	0	0	0	0	4.499
<i>Garanties</i>	<i>1.500</i>	<i>0</i>	<i>1.500</i>	<i>3.000</i>	<i>4.500</i>	<i>3.000</i>	<i>3.000</i>	<i>3.000</i>	<i>3.000</i>	<i>4.500</i>
Dutch Trade and Investment Fund	1.500	0	1.500	3.000	4.500	3.000	3.000	3.000	3.000	4.500
<i>Opdrachten</i>	<i>24.655</i>	<i>0</i>	<i>24.655</i>	<i>- 2.400</i>	<i>22.255</i>	<i>- 3.000</i>	<i>- 3.000</i>	<i>- 3.000</i>	<i>- 3.000</i>	<i>11.752</i>
Programma's internationaal ondernemen	10.566	0	10.566	0	10.566	0	0	0	0	10.566
Dutch Trade and Investment Fund	4.186	0	4.186	- 3.000	1.186	- 3.000	- 3.000	- 3.000	- 3.000	1.186
Wereldtentoonstelling	9.903	0	9.903	600	10.503	0	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	<i>48.240</i>	<i>0</i>	<i>48.240</i>	<i>2.553</i>	<i>50.793</i>	<i>2.214</i>	<i>1.874</i>	<i>1.907</i>	<i>1.926</i>	<i>50.185</i>
Rijksdienst voor ondernemend Nederland	48.240	0	48.240	2.553	50.793	2.214	1.874	1.907	1.926	50.185
1.3 Versterkte private sector en arbeidsmarkt in ontwikkelingslanden	399.511	0	399.511	6.516	406.027	59.611	53.633	6.163	4.687	509.405
<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>127.543</i>	<i>0</i>	<i>127.543</i>	<i>12.321</i>	<i>139.864</i>	<i>6.845</i>	<i>- 1.133</i>	<i>- 1.603</i>	<i>- 3.079</i>	<i>177.928</i>
Marktontwikkeling en markttoegang	12.362	0	12.362	25.418	37.780	15.845	7.867	7.397	5.921	25.971
Economic governance and institutions	3.153	0	3.153	10.000	13.153	0	0	0	0	22.400
Financiële sector ontwikkeling	36.809	0	36.809	- 16.200	20.609	0	0	0	0	52.757
Infrastructuurontwikkeling	22.380	0	22.380	0	22.380	0	0	0	0	24.100
Duurzame productie en handel	35.504	0	35.504	0	35.504	0	0	0	0	49.700
(Jeugd)werkgelegenheid	9.000	0	9.000	- 8.000	1.000	- 9.000	- 9.000	- 9.000	- 9.000	0
Nexus onderwijs en werk	2.685	0	2.685	203	2.888	0	0	0	0	0
Lokale private sector ontwikkeling	5.650	0	5.650	900	6.550	0	0	0	0	3.000
<i>Leningen</i>	<i>50.000</i>	<i>0</i>	<i>50.000</i>	<i>- 13.800</i>	<i>36.200</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>68.161</i>

	Ontwerp- begroting t (1)	Mutaties via NvW, moties, amende- menten en ISB (2)	Vastgestelde begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
Infrastructuurontwikkeling	10.000	0	10.000	- 3.800	6.200	0	0	0	0	10.000
Financiële sector ontwikkeling	40.000	0	40.000	- 10.000	30.000	0	0	0	0	58.161
<i>Garanties</i>	<i>10.000</i>	<i>0</i>	<i>10.000</i>	<i>0</i>	<i>10.000</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>10.000</i>
Financiële sector ontwikkeling	10.000	0	10.000	0	10.000	0	0	0	0	10.000
<i>Opdrachten</i>	<i>61.800</i>	<i>0</i>	<i>61.800</i>	<i>8.000</i>	<i>69.800</i>	<i>9.000</i>	<i>9.000</i>	<i>9.000</i>	<i>9.000</i>	<i>72.350</i>
Marktontwikkeling en markttoegang	12.000	0	12.000	0	12.000	0	0	0	0	12.000
Economic governance and institutions	17.000	0	17.000	0	17.000	0	0	0	0	17.000
Financiële sector ontwikkeling	1.000	0	1.000	0	1.000	0	0	0	0	1.000
Infrastructuurontwikkeling	1.750	0	1.750	8.000	9.750	9.000	9.000	9.000	9.000	10.750
(Jeugd)werkgelegenheid	30.050	0	30.050	0	30.050	0	0	0	0	31.600
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	<i>26.000</i>	<i>0</i>	<i>26.000</i>	<i>- 484</i>	<i>25.516</i>	<i>- 484</i>	<i>- 484</i>	<i>- 484</i>	<i>- 484</i>	<i>25.516</i>
Rijksdienst voor ondernemend Nederland	26.000	0	26.000	- 484	25.516	- 484	- 484	- 484	- 484	25.516
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	<i>124.168</i>	<i>0</i>	<i>124.168</i>	<i>- 9.521</i>	<i>114.647</i>	<i>- 750</i>	<i>1.250</i>	<i>- 750</i>	<i>- 750</i>	<i>155.450</i>
International Labour Organisation	5.700	0	5.700	100	5.800	100	100	100	100	5.800
Lokale private sector ontwikkeling	38.860	0	38.860	- 1.900	36.960	- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000	34.150
Marktontwikkeling en markttoegang	11.109	0	11.109	- 3.000	8.109	0	0	0	0	18.600
Partnershipprogramma ILO	6.450	0	6.450	- 1.850	4.600	- 1.850	150	- 1.850	- 1.850	4.600
Economic governance and institutions	6.000	0	6.000	0	6.000	0	0	0	0	6.000
Financiële sector ontwikkeling	16.000	0	16.000	0	16.000	0	0	0	0	16.000
Infrastructuurontwikkeling	31.909	0	31.909	0	31.909	0	0	0	0	68.300
Nexus onderwijs en werk	8.140	0	8.140	- 4.871	3.269	0	0	0	0	0
Duurzame productie en handel	0	0	0	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
<i>Nog te verdelen</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>10.000</i>	<i>10.000</i>	<i>45.000</i>	<i>45.000</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Nog te verdelen	0	0	0	10.000	10.000	45.000	45.000	0	0	0
Ontvangsten	14.000	0	14.000	0	14.000	0	0	0	0	14.000

Tabel 5 Uitsplitsing ontvangsten voor beleid art. 1 Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting t (1)	Mutaties via NvW, moties, amende- menten en ISB (2)	Vastgestelde begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
Art. Ontvangsten	14.000	0	14.000	0	14.000	0	0	0	0	14.000
1.10 Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen	7.000	0	7.000	0	7.000	0	0	0	0	7.000
<i>Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen</i>	<i>7.000</i>	<i>0</i>	<i>7.000</i>	<i>0</i>	<i>7.000</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>7.000</i>
Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen	7.000	0	7.000	0	7.000	0	0	0	0	7.000

	Ontwerp- begroting t (1)	Mutaties via NvW, moties, amende- menten en ISB (2)	Vastgestelde begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
1.30 Ontvangsten DGGF	7.000	0	7.000	0	7.000	0	0	0	0	7.000
Ontvangsten DGGF	7.000	0	7.000	0	7.000	0	0	0	0	7.000
Ontvangsten DGGF	7.000	0	7.000	0	7.000	0	0	0	0	7.000

Tabel 6 Uitsplitsing verplichtingen voor beleid art. 1 Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Stand ontwerp begroting	Mutaties via NvW, moties, amendementen en ISB	Vastge- stelde begroting	Mutaties 1e suppletoire begroting	Stand 1e suppletoire begroting	Mutaties 1e suppletoire begroting	Mutaties 1e suppletoire begroting	Mutaties 1e suppletoire begroting	Mutaties 1e suppletoire begroting
	2025	2025	2025	2025	2025	2026	2027	2028	2029
	(1)	(2)	(3)=(1+2)	(4)	(5)=(3+4)				
Verplichtingen	379 145	0	379 145	34 569	413 714	48 325	40 357	2 670	2 713
garantieplichtingen	129 000	0	129 000	0	129 000	0	0	0	0
overige verplichtingen	250 145	0	250 145	34 569	284 714	48 325	40 357	2 670	2 713

Toelichting

Verplichtingen

Het verplichtingenbudget van artikel 1 stijgt ten opzichte van de vastgestelde begroting. De stijging komt doordat in 2025 verplichtingen worden aangegaan in het kader van de Ukraine Partnership Facility (UPF) 2. De subsidieregeling UPF 2 ondersteunt Nederlandse en internationale bedrijven en maatschappelijke organisaties die willen werken aan wederopbouw in en duurzaam herstel van de Oekraïense economie en samenleving.

Uitgaven

De uitgaven voor 2025 op artikel 1 Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen zijn voor 95% juridisch verplicht.

Artikelonderdeel 1.2

Het uitgavenbudget op artikel 1.2 stijgt in 2025 met EUR 3,2 miljoen. Het budget stijgt in het kader van RVO-uitvoeringskosten.

Artikelonderdeel 1.3

Het uitgavenbudget op artikel 1.3 stijgt in 2025 met EUR 6,5 miljoen. Het betreft een intensivering van EUR 10 miljoen in 2025 en EUR 45 miljoen in 2026 en 2027 ten behoeve van inzet gericht op handel. Deze uitgaven worden gedekt uit artikel 5.4, waar ruimte ontstond vanwege een bijgestelde raming voor de asieluitgaven. Daarnaast worden de UPF2 middelen die in 2024 niet zijn uitgegeven overgeheveld naar artikel 1.3. Verder wordt vanuit artikel 1.3 EUR 20 miljoen overgeheveld naar artikel 4.3 ten behoeve van wederopbouw voor o.a. Gaza. Zoals beschreven in de Tweede suppletoire begroting 2024 zijn de gereserveerde middelen voor wederopbouw van o.a. Gaza in 2024 niet tot besteding gekomen, dit bedrag wordt in 2025 opnieuw gereserveerd voor dit doel.

Ook wordt bij de Eerste suppletoire begroting invulling gegeven aan amendement Bontenbal ([Kamerstuk 36 600 XVII, nr. 52](#)). Met amendement Bontenbal is dekking gevonden voor het maatregelenpakket voor de

OCW-begroting. In de grondslag voor de dekking van het amendement zijn naast het apparaat op de BZ-begroting ook de uitvoeringskosten op de BHO-begroting aangeslagen.

Verder stijgt het uitgavenbudget op artikel 1.3 vanaf 2026 als gevolg van de beleidskeuzes uit de beleidsbrief Ontwikkelingshulp ([Kamerstuk 36 180 nr. 133](#)).

Artikel 2: Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat

Budgettaire gevolgen van beleid

In aansluiting op de ontwerpbegrotingen en de Voorjaarsnota worden vanaf 2024 ook de mutaties voor het jaar t+5 opgenomen in de tabel budgettaire gevolgen van beleid van de 1ste suppletoire begrotingen. Dit betreft de extrapolatie van de begroting – het toevoegen van het jaar t+5 – en vervolgens de mutaties tot en met t+5 die tijdens de voorjaarsbesluitvorming zijn verwerkt.

Tabel 7 Budgettaire gevolgen van beleid art. 2 Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting t (1)	Mutaties via NvW, moties, amende- menten en ISB (2)	Vastgestelde begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
Art. Verplichtingen	906.951	0	906.951	193.313	1.100.264	- 19.653	- 41.051	- 49.709	- 119.125	687.057
Uitgaven	908.803	0	908.803	2.424	911.227	24.023	34.845	35.245	40.562	1.041.909
2.1 Voedselzekerheid	358.536	0	358.536	3.355	361.891	53.125	68.193	81.894	95.000	480.164
<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>117.315</i>	<i>0</i>	<i>117.315</i>	<i>12.899</i>	<i>130.214</i>	<i>1.700</i>	<i>0</i>	<i>7.000</i>	<i>15.000</i>	<i>97.363</i>
Realiseren ecologische houdbare voedselsystemen	12.000	0	12.000	0	12.000	0	0	0	0	20.000
Bevorderen inclusieve, duurzame groei in de agrarische sector	21.250	0	21.250	0	21.250	0	0	7.000	15.000	30.363
Kennis & capaciteitsopbouw ten behoeve van voedselzekerheid	3.000	0	3.000	0	3.000	0	0	0	0	3.000
Uitbannen huidige honger en voeding	16.000	0	16.000	0	16.000	0	0	0	0	12.000
Voedselzekerheid	65.065	0	65.065	12.899	77.964	1.700	0	0	0	32.000
<i>Opdrachten</i>	<i>11.000</i>	<i>0</i>	<i>11.000</i>	<i>0</i>	<i>11.000</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>11.500</i>
Kennis & capaciteitsopbouw ten behoeve van voedselzekerheid	10.000	0	10.000	0	10.000	0	0	0	0	10.000
Realiseren ecologische houdbare voedselsystemen	1.000	0	1.000	0	1.000	0	0	0	0	1.500
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	<i>3.735</i>	<i>0</i>	<i>3.735</i>	<i>0</i>	<i>3.735</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>3.795</i>
Rijksdienst voor ondernemend Nederland	3.735	0	3.735	0	3.735	0	0	0	0	3.795
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	<i>226.486</i>	<i>0</i>	<i>226.486</i>	<i>- 9.544</i>	<i>216.942</i>	<i>51.425</i>	<i>68.193</i>	<i>74.894</i>	<i>80.000</i>	<i>367.506</i>

	Ontwerp- begroting t (1)	Mutaties via NvW, moties, amende- menten en ISB (2)	Vastgestelde begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
Voedselzekerheid	120.270	0	120.270	– 9.049	111.221	10.000	15.000	10.000	8.000	166.400
Realiseren ecologische houdbare voedselsystemen	11.000	0	11.000	6.000	17.000	15.000	17.838	12.000	10.500	42.500
Bevorderen inclusieve, duurzame groei in de agrarische sector	60.149	0	60.149	– 10.495	49.654	20.593	17.355	17.594	27.200	75.306
Kennis & capaciteitsopbouw ten behoeve van voedselzekerheid	24.000	0	24.000	4.000	28.000	5.000	7.000	15.300	18.300	45.300
Uitbannen huidige honger en voeding	11.067	0	11.067	0	11.067	832	11.000	20.000	16.000	38.000
<i>Nog te verdelen</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Nog te verdelen</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.2 Water	170.330	0	170.330	– 438	169.892	88.391	109.145	136.851	159.062	362.174
<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>44.887</i>	<i>0</i>	<i>44.887</i>	<i>9.744</i>	<i>54.631</i>	<i>51.761</i>	<i>72.550</i>	<i>92.792</i>	<i>110.705</i>	<i>171.552</i>
Waterbeheer	27.960	0	27.960	9.697	37.657	43.338	62.863	79.522	93.993	103.148
Drinkwater en sanitatie	16.927	0	16.927	47	16.974	8.423	9.687	13.270	16.712	68.404
<i>Opdrachten</i>	<i>3.200</i>	<i>0</i>	<i>3.200</i>	<i>– 690</i>	<i>2.510</i>	<i>– 250</i>	<i>90</i>	<i>– 1.020</i>	<i>– 2.378</i>	<i>0</i>
Waterbeheer	3.200	0	3.200	– 690	2.510	– 250	90	– 1.020	– 2.378	0
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	<i>1.829</i>	<i>0</i>	<i>1.829</i>	<i>241</i>	<i>2.070</i>	<i>5.465</i>	<i>6.179</i>	<i>8.571</i>	<i>10.292</i>	<i>11.263</i>
Rijksdienst voor ondernemend Nederland	1.829	0	1.829	241	2.070	5.465	6.179	8.571	10.292	11.263
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	<i>120.414</i>	<i>0</i>	<i>120.414</i>	<i>– 9.733</i>	<i>110.681</i>	<i>31.415</i>	<i>30.326</i>	<i>36.508</i>	<i>40.443</i>	<i>179.359</i>
Waterbeheer	74.350	0	74.350	– 8.154	66.196	21.291	18.343	19.362	20.375	94.865
Drinkwater en sanitatie	46.064	0	46.064	– 1.579	44.485	10.124	11.983	17.146	20.068	84.494
2.3 Klimaat	379.937	0	379.937	– 493	379.444	– 117.493	– 142.493	– 183.500	– 213.500	199.571
<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>141.600</i>	<i>0</i>	<i>141.600</i>	<i>3.550</i>	<i>145.150</i>	<i>– 52.132</i>	<i>– 53.359</i>	<i>– 59.338</i>	<i>– 62.384</i>	<i>81.016</i>
Klimaat algemeen	32.400	0	32.400	2.125	34.525	– 13.007	– 12.359	– 12.138	– 12.384	21.016
Hernieuwbare energie	47.000	0	47.000	1.425	48.425	– 18.925	– 16.000	– 21.000	– 26.000	0
Dutch Fund for Climate and Development	10.000	0	10.000	0	10.000	0	0	0	0	0
Klimaatfonds	15.000	0	15.000	0	15.000	2.000	10.000	5.000	0	40.000
Bosbehoud	37.200	0	37.200	0	37.200	– 22.200	– 35.000	– 31.200	– 24.000	20.000
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	<i>3.400</i>	<i>0</i>	<i>3.400</i>	<i>3.600</i>	<i>7.000</i>	<i>4.600</i>	<i>1.600</i>	<i>600</i>	<i>– 1.400</i>	<i>2.000</i>
Rijksdienst voor ondernemend Nederland	3.400	0	3.400	3.600	7.000	4.600	1.600	600	– 1.400	2.000
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	<i>234.937</i>	<i>0</i>	<i>234.937</i>	<i>– 7.643</i>	<i>227.294</i>	<i>– 69.961</i>	<i>– 90.734</i>	<i>– 124.762</i>	<i>– 149.716</i>	<i>116.555</i>
Contributie IZA/IZT	358	0	358	7	365	7	7	0	0	358
Klimaatprogramma's (non-ODA)	1.265	0	1.265	0	1.265	0	0	0	0	1.555
Klimaat algemeen	14.568	0	14.568	– 650	13.918	– 2.112	1.691	403	1.179	7.500
Hernieuwbare energie	45.000	0	45.000	– 4.000	41.000	– 8.500	– 61.000	– 73.000	– 76.000	0
UNEP	8.642	0	8.642	0	8.642	0	0	– 5.000	– 5.000	2.142
Bosbehoud	12.000	0	12.000	– 3.000	9.000	– 5.200	0	– 15.000	– 15.000	15.000
Multilaterale klimaatfondsen	153.104	0	153.104	0	153.104	– 54.156	– 31.432	– 32.165	– 54.895	90.000
<i>Nog te verdelen</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>

	Ontwerp- begroting t (1)	Mutaties via NvW, moties, amende- menten en ISB (2)	Vastgestelde begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
Nog te verdelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Toelichting

Verplichtingen

Het verplichtingenbudget voor 2025 wordt verhoogd met EUR 193 miljoen. Doordat de meerjarige kasbudgetten op artikelonderdeel 2.1 Voedselzekerheid en artikelonderdeel 2.2 Water worden opgehoogd conform de beleidsbrief Ontwikkelingshulp (Kamerstuk [36 180 nr. 133](#)), worden er naar verwachting dit jaar meer meerjarige verplichtingen aangegaan. Voor 2026 en verder wordt het verplichtingenbudget per saldo verlaagd door bezuinigingen op artikelonderdeel 2.3 Klimaat.

Uitgaven

De uitgaven voor 2025 op artikel 2 Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat zijn voor 97% juridisch verplicht.

Artikelonderdeel 2.1

De uitgaven op artikelonderdeel 2.1 Voedselzekerheid worden in 2025 verhoogd met EUR 3,4 miljoen. Dit betreft een overheveling vanuit artikelonderdeel 5.2 voor de bijdrage aan *International Fund for Agricultural Development* (IFAD-13). Daarnaast wordt het uitgavenbudget voor 2026 en verder verhoogd conform de beleidsbrief Ontwikkelingshulp (Kamerstuk [36 180 nr. 133](#)).

Artikelonderdeel 2.2

Het uitgavenbudget voor 2026 en verder op artikel 2.2 Water wordt verhoogd conform de beleidsbrief Ontwikkelingshulp.

Artikelonderdeel 2.3

Het uitgavenbudget voor 2026 en verder op artikel 2.3 Klimaat wordt verlaagd conform de beleidsbrief Ontwikkelingshulp.

Artikel 3: Sociale vooruitgang

Budgettaire gevolgen van beleid

In aansluiting op de ontwerpbegrotingen en de Voorjaarsnota worden vanaf 2024 ook de mutaties voor het jaar t+5 opgenomen in de tabel budgettaire gevolgen van beleid van de 1ste suppletoire begrotingen. Dit betreft de extrapolatie van de begroting – het toevoegen van het jaar t+5 – en vervolgens de mutaties tot en met t+5 die tijdens de voorjaarsbesluitvorming zijn verwerkt.

Tabel 8 Budgettaire gevolgen van beleid art. 3 Sociale vooruitgang (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting t (1)	Mutaties via NvW, moties, amende- menten en ISB (2)	Vastgestelde begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
Art. Verplichtingen	1.749.132	0	1.749.132	- 1.051.631	697.501	461.677	- 49.523	32.162	- 20.377	325.191
Uitgaven	692.989	0	692.989	522	693.511	- 113.370	- 143.506	- 175.329	- 199.215	590.201
3.1 Mondiale gezondheid en seksuele en reproductieve gezondheid en rechten	447.355	0	447.355	522	447.877	2.332	2.138	1.938	1.938	492.201
<i>Subsidies (regelingen)</i>	147.035	0	147.035	37.720	184.755	18.463	14.788	14.013	13.938	217.102
Mondiale gezondheid en SRGR	147.035	0	147.035	37.720	184.755	18.463	14.788	14.013	13.938	217.102
<i>Opdrachten</i>	17.975	0	17.975	0	17.975	7.000	7.000	7.000	7.000	24.975
Mondiale gezondheid en SRGR	17.975	0	17.975	0	17.975	7.000	7.000	7.000	7.000	24.975
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	140	0	140	0	140	0	0	0	0	100
Rijksdienst voor ondernemend Nederland	140	0	140	0	140	0	0	0	0	100
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	282.205	0	282.205	- 37.198	245.007	- 23.131	- 19.650	- 19.075	- 19.000	250.024
WHO/PAHO	7.122	0	7.122	- 5.900	1.222	1.643	833	0	0	7.122
Mondiale gezondheid en SRGR	178.681	0	178.681	- 7.433	171.248	- 19.274	- 14.983	- 13.575	- 13.500	151.000
UNFPA	60.000	0	60.000	0	60.000	0	0	0	0	60.000
UNAIDS	23.000	0	23.000	- 23.000	0	- 5.000	- 5.000	- 5.000	- 5.000	18.000
Partnershipprogramma WHO	13.402	0	13.402	- 5.365	8.037	- 5.000	- 5.000	- 5.000	- 5.000	9.402
UNICEF	0	0	0	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500
<i>Nog te verdelen</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nog te verdelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3.2 Vrouwenrechten en gendergelijkheid	39.358	0	39.358	0	39.358	- 34.533	- 36.908	- 42.460	- 45.978	0
<i>Subsidies (regelingen)</i>	25.858	0	25.858	470	26.328	- 29.398	- 31.143	- 36.460	- 39.978	0
Vrouwenrechten	25.858	0	25.858	470	26.328	- 29.398	- 31.143	- 36.460	- 39.978	0
<i>Opdrachten</i>	0	0	0	100	100	0	0	0	0	0
Vrouwenrechten	0	0	0	100	100	0	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	13.500	0	13.500	- 570	12.930	- 5.135	- 5.765	- 6.000	- 6.000	0
Vrouwenrechten	7.500	0	7.500	- 570	6.930	865	235	0	0	0
UNWOMEN	6.000	0	6.000	0	6.000	- 6.000	- 6.000	- 6.000	- 6.000	0
<i>Nog te verdelen</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nog te verdelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3.3 Maatschappelijk middenveld	154.074	0	154.074	0	154.074	- 33.716	- 58.459	- 78.492	- 94.195	98.000
<i>Subsidies (regelingen)</i>	137.656	0	137.656	2.241	139.897	- 34.160	- 58.564	- 78.497	- 94.195	95.850
Versterking maatschappelijk middenveld	137.656	0	137.656	2.241	139.897	- 34.160	- 58.564	- 78.497	- 94.195	95.850
<i>Opdrachten</i>	7.291	0	7.291	0	7.291	0	0	0	0	2.000

	Ontwerp- begroting t (1)	Mutaties via NvW, moties, amende- menten en ISB (2)	Vastgestelde begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
Versterking maatschappelijk middenveld	6.000	0	6.000	0	6.000	0	0	0	0	2.000
Versterking maatschappelijk middenveld Monitoringsfonds	1.291	0	1.291	0	1.291	0	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	9.127	0	9.127	- 2.241	6.886	444	105	5	0	150
Versterking maatschappelijk middenveld	9.127	0	9.127	- 2.241	6.886	444	105	5	0	150
<i>Nog te verdelen</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Nog te verdelen</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3.4 Onderwijs	52.202	0	52.202	0	52.202	- 47.453	- 50.277	- 56.315	- 60.980	0
<i>Subsidies (regelingen)</i>	1.500	0	1.500	1.500	3.000	- 1.200	0	0	0	0
Onderzoeksprogramma's	1.500	0	1.500	1.500	3.000	- 1.200	0	0	0	0
<i>Opdrachten</i>	50.702	0	50.702	- 3.624	47.078	- 46.268	- 50.277	- 56.315	- 60.980	0
Onderwijs	200	0	200	187	387	0	- 100	- 100	- 100	0
Onderzoeksprogramma's	1.500	0	1.500	- 1.500	0	- 1.500	- 1.500	- 1.500	- 1.500	0
Hoger Onderwijs	49.002	0	49.002	- 2.311	46.691	- 44.768	- 48.677	- 54.715	- 59.380	0
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	0	0	0	2.124	2.124	15	0	0	0	0
Onderwijs	0	0	0	2.124	2.124	15	0	0	0	0
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Toelichting

Verplichtingen

De totale verplichtingen voor 2025 nemen af met EUR 1 miljard ten opzichte van de vastgestelde begroting 2025. Dit wordt met name veroorzaakt doordat de committeringen voor het nieuwe beleidskader voor het maatschappelijk middenveld oorspronkelijk gepland stonden in 2025, maar zijn verschoven naar 2026. Zoals medegedeeld in de Kamerbrief Toekomst samenwerking met maatschappelijke organisaties in ontwikkelingshulp (Kamerstuk [36 600 XVII, nr. 13](#)) wordt er bezuinigd op de samenwerking met het maatschappelijke middenveld. Derhalve nemen de verplichtingen in 2025 af met EUR 901 miljoen en wordt de verplichtingenraming in 2026 met een lager bedrag (EUR 515 miljoen) verhoogd. Daarnaast wordt het verplichtingenbudget in 2025 verder verlaagd door de bezuinigingen op artikelonderdeel 3.2 Vrouwenrechten en gendergelijkheid conform de beleidsbrief Ontwikkelingshulp (Kamerstuk [36 180 nr. 133](#)).

Uitgaven

De uitgaven voor 2025 op artikel 3 Sociale vooruitgang zijn voor 79% juridisch verplicht.

Artikelonderdeel 3.2

Zoals gemeld in de beleidsbrief Ontwikkelingshulp (Kamerstuk [36 180 nr. 133](#)) wordt er gestopt met projecten die uitsluitend gericht zijn op gendergelijkheid en financiële steun wordt afgebouwd. De uitgaven op artikelonderdeel 3.2 zullen daarom vanaf 2026 afnemen.

Artikelonderdeel 3.3

De geplande omvang van het nieuwe beleidskader voor het maatschappelijke middenveld is bijgesteld. Daarom nemen de voorziene uitgaven af vanaf 2026. Voor dit beleidskader en bijhorende mutatie ontvangt het parlement te zijner tijd en conform de werkwijze «Beleidskeuzes uitgelegd» onderbouwing van toetsing aan de Comptabiliteitswet 3.1.

Artikelonderdeel 3.4

Zoals gemeld in de beleidsbrief Ontwikkelingshulp (Kamerstuk [36 180 nr. 133](#)) wordt er gestopt met projecten gericht op beroeps- en hoger onderwijs en financiële steun wordt afgebouwd. De uitgaven op artikelonderdeel 3.4 zullen daarom vanaf 2026 afnemen.

Artikel 4: Vrede, veiligheid en duurzame ontwikkeling

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 9 Budgettaire gevolgen van beleid art. 4 Vrede, veiligheid en duurzame ontwikkeling (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting t (1)	Mutaties via NvW, moties, amende- menten en ISB (2)	Vastgestelde begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
Art. Verplichtingen	369.343	0	369.343	179.000	548.343	499.831	190.346	318.653	313.960	998.016
Uitgaven	951.204	0	951.204	38.500	989.704	278.182	314.484	225.029	254.000	1.229.323
4.1 Humanitaire Hulp	473.901	0	473.901	- 1.500	472.401	63.819	69.100	34.482	40.000	496.057
Subsidies (regelingen)	122.000	0	122.000	14.000	136.000	- 7.000	0	0	0	122.000
Noodhulpprogramma's	122.000	0	122.000	14.000	136.000	- 7.000	0	0	0	122.000
Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties	351.901	0	351.901	- 15.500	336.401	27.819	26.100	34.482	40.000	374.057
Noodhulpprogramma's	236.884	4.000	240.884	- 15.500	225.384	28.819	35.100	35.482	41.000	289.040
Noodhulpprogramma's non- ODA	1.017	0	1.017	0	1.017	0	0	0	0	1.017
UNHCR	35.000	0	35.000	0	35.000	- 6.000	- 8.000	- 6.000	- 6.000	20.000
UNRWA	19.000	- 4.000	15.000	0	15.000	0	0	0	0	14.000
Wereldvoedselprogramma	60.000	0	60.000	0	60.000	5.000	- 1.000	5.000	5.000	50.000
Nog te verdelen	0	0	0	0	0	43.000	43.000	0	0	0
Nog te verdelen	0	0	0	0	0	43.000	43.000	0	0	0
4.2 Opvang en bescherming in de regio en migratiesamenwerking	297.015	0	297.015	20.000	317.015	127.890	149.196	125.894	139.000	452.010
Subsidies (regelingen)	15.500	0	15.500	- 600	14.900	650	0	0	0	13.000
Opvang in de regio	12.500	0	12.500	- 600	11.900	650	0	0	0	10.000
Migratie en ontwikkeling	3.000	0	3.000	0	3.000	0	0	0	0	3.000
Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties	281.515	0	281.515	20.600	302.115	86.882	108.838	125.894	139.000	439.010
Opvang in de regio	230.515	0	230.515	600	231.115	42.882	51.838	67.894	80.000	331.010
Migratie en ontwikkeling	51.000	0	51.000	20.000	71.000	44.000	57.000	58.000	59.000	108.000

	Ontwerp- begroting t (1)	Mutaties via NvW, moties, amende- menten en ISB (2)	Vastgestelde begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
<i>Nog te verdelen</i>	0	0	0	0	0	40.358	40.358	0	0	0
<i>Nog te verdelen</i>	0	0	0	0	0	40.358	40.358	0	0	0
4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	180.288	0	180.288	20.000	200.288	86.473	96.188	64.653	75.000	281.256
<i>Subsidies (regelingen)</i>	53.709	0	53.709	0	53.709	20.658	25.450	32.253	37.400	103.371
Legitieme stabiliteit	10.092	0	10.092	0	10.092	3.100	3.850	4.900	5.600	22.350
Inclusieve vredes- en politieke processen	11.927	0	11.927	0	11.927	2.500	3.100	3.900	4.500	16.000
Functionerende rechtsorde	31.690	0	31.690	0	31.690	15.058	18.500	23.453	27.300	65.021
<i>Opdrachten</i>	1.376	0	1.376	0	1.376	0	0	0	0	1.325
Inclusieve vredes- en politieke processen	1.376	0	1.376	0	1.376	0	0	0	0	1.325
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	125.203	0	125.203	20.000	145.203	20.815	25.738	32.400	37.600	176.560
Legitieme stabiliteit	3.000	0	3.000	20.000	23.000	3.100	3.850	4.900	5.600	16.200
Functionerende rechtsorde	90.108	0	90.108	0	90.108	7.764	9.588	12.000	14.000	105.055
Inclusieve vredes- en politieke processen	32.095	0	32.095	0	32.095	9.951	12.300	15.500	18.000	55.305
<i>Nog te verdelen</i>	0	0	0	0	0	45.000	45.000	0	0	0
<i>Nog te verdelen</i>	0	0	0	0	0	45.000	45.000	0	0	0
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Toelichting

Verplichtingen

Het verplichtingenbudget voor 2025 wordt verhoogd met EUR 179 miljoen. Doordat de meerjarige kasbudgetten op artikel 4 worden opgehoogd conform de beleidsbrief Ontwikkelingshulp (Kamerstuk [36 180 nr. 133](#)), worden er dit jaar meer meerjarige verplichtingen aangegaan.

Uitgaven

De uitgaven voor 2025 op artikel 4 Vrede, veiligheid en duurzame ontwikkeling zijn voor 85% juridisch verplicht.

Artikelonderdeel 4.1

Het uitgavenbudget voor 2025 op artikel 4.1 Humanitaire hulp wordt verlaagd met EUR 1,5 miljoen. Dit betreft een overheveling naar artikel 2.2 Water voor het RVO-programma *Dutch Disaster Reduction and Surge Support* (DRRS).

Het uitgavenbudget voor 2026 en verder op artikel 4.1 wordt verhoogd conform de beleidsbrief Ontwikkelingshulp. Dit budget wordt ingezet ten behoeve van noodhulpprogramma's. Daarnaast wordt deze intensivering ingezet voor een verhoging van de bijdrage aan het Wereldvoedselprogramma (WFP) met EUR 5 miljoen in de jaren 2026, 2028, 2029 en 2030.

Verder stijgt het uitgavenbudget op artikel 4.1 door een intensivering van EUR 43 miljoen in 2026 en 2027 ten behoeve van humanitaire hulp gezien crises wereldwijd. Deze uitgaven worden gedekt uit artikel 5.4, waar ruimte ontstond vanwege een bijgestelde raming voor de asieluitgaven.

Artikelonderdeel 4.2

Het uitgavenbudget voor 2025 op artikel 4.2 Opvang en bescherming in de regio en migratiesamenwerking wordt verhoogd met EUR 20 miljoen. Het betreft een intensivering van EUR 20 miljoen oplopend tot structureel EUR 44 miljoen voor migratiepartnerschappen gericht op het tegengaan van irreguliere migratie, in samenwerking met het ministerie van Asiel en Migratie. Na overeenstemming met AenM over de invulling van deze middelen wordt besloten of een kader conform Beleidskeuzes Uitgelegd hiervoor noodzakelijk is.

Het uitgavenbudget voor 2026 en verder op artikel 4.2 wordt verhoogd conform de beleidsbrief Ontwikkelingshulp. Daarnaast stijgt het uitgavenbudget op artikel 4.2 door een intensivering van EUR 40,4 miljoen in 2026 en 2027 ten behoeve van inzet gericht op migratie. Deze uitgaven worden gedekt uit artikel 5.4, waar ruimte ontstond vanwege een bijgestelde raming voor de asieluitgaven.

Artikelonderdeel 4.3

Het uitgavenbudget voor 2025 op artikel 4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling wordt verhoogd met EUR 20 miljoen. Dit betreft een overheveling van EUR 20 miljoen vanuit artikel 1.3 ten behoeve van wederopbouw voor o.a. Gaza. Zoals beschreven in de Tweede suppletoire begroting 2024 wordt dit bedrag in 2025 opnieuw gereserveerd voor dit doel.

Het uitgavenbudget voor 2026 en verder op artikel 4.3 wordt verhoogd conform de beleidsbrief Ontwikkelingshulp. Daarnaast stijgt het uitgavenbudget op artikel 4.3 door een intensivering van EUR 45 miljoen in 2026 en 2027 ten behoeve van inzet gericht op veiligheid. Deze uitgaven worden gedekt uit artikel 5.4, waar ruimte ontstond vanwege een bijgestelde raming voor de asieluitgaven.

Artikel 5: Multilaterale samenwerking en overige inzet

Budgettaire gevolgen van beleid

In aansluiting op de ontwerpbegrotingen en de Voorjaarsnota worden vanaf 2024 ook de mutaties voor het jaar t+5 opgenomen in de tabel budgettaire gevolgen van beleid van de 1ste suppletoire begrotingen. Dit betreft de extrapolatie van de begroting – het toevoegen van het jaar t+5 – en vervolgens de mutaties tot en met t+5 die tijdens de voorjaarsbesluitvorming zijn verwerkt.

Tabel 10 Budgettaire gevolgen van beleid art. 5 Multilaterale samenwerking en overige inzet (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting t (1)	Mutaties via NvW, moties, amende- menten en ISB (2)	Vastgestelde begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
Art. Verplichtingen	282.321	- 865	281.456	99.797	381.253	205.595	15.609	24.629	- 46.258	137.467
Uitgaven	508.313	- 865	507.448	4.148	511.596	236.848	108.213	107.740	- 47.616	602.792
5.1 Multilaterale samenwerking	196.007	0	196.007	1.907	197.914	- 29.934	- 34.061	- 44.590	- 52.923	155.500
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	<i>196.007</i>	<i>0</i>	<i>196.007</i>	<i>1.907</i>	<i>197.914</i>	<i>- 29.934</i>	<i>- 34.061</i>	<i>- 44.590</i>	<i>- 52.923</i>	<i>155.500</i>
UNIDO	1.950	0	1.950	0	1.950	0	0	0	0	1.950

	Ontwerp- begroting t (1)	Mutaties via NvW, moties, amende- menten en ISB (2)	Vastgestelde begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
UNDP	34.000	0	34.000	0	34.000	- 10.000	- 8.000	- 10.000	- 10.000	10.000
UNICEF	38.806	0	38.806	0	38.806	- 10.000	- 8.000	- 10.000	- 10.000	13.000
Speciale multilaterale activiteiten	8.946	0	8.946	244	9.190	- 2.946	- 10.633	- 16.662	- 24.995	21.563
Assistent deskundigenprogramma	9.000	0	9.000	- 3.500	5.500	- 4.500	- 4.500	- 4.500	- 4.500	4.500
Internationale Financiële Instellingen	3.531	0	3.531	4.591	8.122	- 3.060	- 3.500	- 4.000	- 4.000	4.324
Middelenaanvullingen multilaterale banken en fondsen	91.663	0	91.663	0	91.663	0	0	0	0	91.480
Kapitaalaanvullingen bij regionale ontwikkelingsbanken	8.111	0	8.111	572	8.683	572	572	572	572	8.683
<i>Nog te verdelen</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Nog te verdelen</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.2 Overig armoedebeleid	77.624	0	77.624	57.384	135.008	28.415	14.320	2.958	- 2.135	94.767
<i>Subsidies (regelingen)</i>	6.772	0	6.772	- 1.281	5.491	- 1.551	- 1.100	- 1.644	- 3.737	4.354
Kleine activiteiten posten en cultuur en ontwikkeling	6.122	0	6.122	- 1.301	4.821	- 1.551	- 1.100	- 1.644	- 3.737	3.704
Nationale SDG implementatie	650	0	650	20	670	0	0	0	0	650
<i>Opdrachten</i>	290	0	290	0	290	0	0	0	0	290
Nationale SDG implementatie	290	0	290	0	290	0	0	0	0	290
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	70.562	0	70.562	58.665	129.227	29.966	15.420	4.602	1.602	90.123
UNESCO	4.400	0	4.400	0	4.400	0	0	0	0	4.400
Diverse ondersteunende activiteiten	5.371	0	5.371	52.358	57.729	32.168	20.133	4.960	1.960	21.931
Kleine activiteiten posten en cultuur en ontwikkeling	656	0	656	1.301	1.957	- 500	- 358	- 358	- 358	300
Schuldverlichting	58.600	0	58.600	- 3.355	55.245	- 593	- 3.355	0	0	63.275
Voorlichting op het terrein van Ontwikkelingssamenwerking	228	0	228	0	228	0	0	0	0	217
Verdragsmiddelen Suriname	1.307	0	1.307	8.361	9.668	- 1.109	- 1.000	0	0	0
<i>Nog te verdelen</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Nog te verdelen</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.3 Oekraïne (XVII)	237.000	0	237.000	0	237.000	252.000	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	185.000	0	185.000	0	185.000	0	0	0	0	0
Humanitaire hulp	25.000	0	25.000	0	25.000	0	0	0	0	0
Steu en wederopbouw Oekraïne via IFIs	95.000	0	95.000	0	95.000	0	0	0	0	0
Energieherstel	65.000	0	65.000	0	65.000	0	0	0	0	0
<i>Nog te verdelen</i>	52.000	0	52.000	0	52.000	252.000	0	0	0	0
Onverdeelde programmamiddelen Oekraïne (XVII)	52.000	0	52.000	0	52.000	252.000	0	0	0	0
5.4 Nog te verdelen i.v.m. wijzigingen BNI en/of toerekeningen	- 2.318	- 865	- 3.183	- 55.143	- 58.326	- 13.633	127.954	149.372	7.442	352.525
<i>Nog te verdelen i.v.m. wijzigingen BNI en/of toerekeningen</i>	- 2.318	- 865	- 3.183	- 55.143	- 58.326	- 13.633	127.954	149.372	7.442	352.525
<i>Nog te verdelen i.v.m. wijzigingen BNI en/of toerekeningen</i>	- 2.318	- 865	- 3.183	- 55.143	- 58.326	- 13.633	127.954	149.372	7.442	352.525

	Ontwerp- begroting t (1)	Mutaties via NvW, moties, amende- menten en ISB (2)	Vastgestelde begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
Ontvangsten	39.225	0	39.225	0	39.225	0	0	0	0	27.919

Tabel 11 Uitsplitsing ontvangsten voor beleid art. 5 Multilaterale samenwerking en overige inzet (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting t (1)	Mutaties via NvW, moties, amende- menten en ISB (2)	Vastgestelde begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
Art. Ontvangsten	39.225	0	39.225	0	39.225	0	0	0	0	27.919
5.20 Ontvangsten en restituties met betrekking tot leningen	16.220	0	16.220	0	16.220	0	0	0	0	6.743
<i>Ontvangsten en restituties met betrekking tot leningen</i>	<i>16.220</i>	<i>0</i>	<i>16.220</i>	<i>0</i>	<i>16.220</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>6.743</i>
Ontvangsten en restituties met betrekking tot leningen	16.220	0	16.220	0	16.220	0	0	0	0	6.743
5.21 Ontvangsten OS	21.275	0	21.275	0	21.275	0	0	0	0	21.176
<i>Ontvangsten OS</i>	<i>21.275</i>	<i>0</i>	<i>21.275</i>	<i>0</i>	<i>21.275</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>21.176</i>
Ontvangsten OS	21.275	0	21.275	0	21.275	0	0	0	0	21.176
5.23 Diverse ontvangsten non-ODA	1.730	0	1.730	0	1.730	0	0	0	0	0
<i>Diverse ontvangsten non-ODA</i>	<i>1.730</i>	<i>0</i>	<i>1.730</i>	<i>0</i>	<i>1.730</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Diverse ontvangsten non-ODA	1.730	0	1.730	0	1.730	0	0	0	0	0

Tabel 12 Uitsplitsing verplichtingen voor beleid art. 5 Multilaterale samenwerking en overige inzet (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Stand ontwerp begroting	Mutaties via NvW, moties, amendementen en ISB	Vastge- stelde begroting	Mutaties 1e suppletoire begroting	Stand 1e suppletoire begroting	Mutaties 1e suppletoire begroting	Mutaties 1e suppletoire begroting	Mutaties 1e suppletoire begroting	Mutaties 1e suppletoire begroting
	2025	2025	2025	2025	2025	2026	2027	2028	2029
	(1)	(2)	(3)=(1+2)	(4)	(5)=(3+4)				
Verplichtingen	282 321	- 865	281 456	99 797	381 253	205 595	15 609	24 629	- 46 258
garantieverplichtingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
overige verplichtingen	282 321	- 865	281 456	99 797	381 253	205 595	15 609	24 629	- 46 258

Toelichting

Verplichtingen

Het verplichtingenbudget wordt in 2025 verhoogd in verband met de geraamde meeruitgaven vanwege de wisselkoers (hieronder nader toegelicht), het opboeken van verplichtingenruimte in het kader van het *Junior Professional Officer* (JPO) programma en het opnieuw beschikbaar stellen van het budget in het kader van de Verdragsmiddelen Suriname (hieronder nader toegelicht).

Uitgaven

De uitgaven voor 2025 op artikel 5 Multilaterale samenwerking en overige inzet zijn voor 59% juridisch verplicht, dit is exclusief artikelonderdeel 5.4.

Artikelonderdeel 5.1

Het kasbudget op artikelonderdeel 5.1 wordt verhoogd in 2025 met EUR 1,9 miljoen omdat de kasuitgaven in 2025 t.b.v. Internationale Financiële Instellingen circa EUR 4,5 miljoen hoger uitvallen. Daar staat tegenover dat er EUR 3,5 miljoen minder budget nodig is in het kader van het JPO programma. Voor 2026 en verder geldt dat de budgetten worden verlaagd conform de beleidsbrief Ontwikkelingshulp. De bijdragen aan UNDP en UNICEF worden verlaagd met circa 50%. Ook het budget voor Speciale multilaterale activiteiten wordt verlaagd.

Artikelonderdeel 5.2

Op artikelonderdeel 5.2 wordt het uitgavenbudget in 2025 met circa EUR 57 miljoen verhoogd. Dat komt onder andere doordat de wisselkoers ten aanzien van betalingen in buitenlandse valuta een tegenvaller laat zien op de gehanteerde peildatum. Aan het eind van het jaar wordt de wisselkoers conform gebruikelijke systematiek afgerekend, dan kan het uiteindelijke bedrag hoger of lager uitvallen. Daarnaast wordt het budget voor de Verdragsmiddelen Suriname opnieuw beschikbaar gesteld conform het verdrag. Ook wordt het budget uit 2026 en 2027 naar 2025 geschoven. Hierdoor is er circa EUR 8,4 miljoen beschikbaar in 2025. Het budget voor Schuldverlichting daalt omdat de bijdrage t.b.v. IFAD-13 wordt gefinancierd via artikelonderdeel 2.1. In 2026 en verder daalt het budget op artikelonderdeel 5.2 in lijn met de beleidsbrief Ontwikkelingshulp. Zo wordt het budget voor Sport en OS afgebouwd en wordt gestopt met nieuwe projecten in het kader van cultuur en ontwikkeling. Hierdoor is een meerjarige daling zichtbaar van het budget t.b.v. kleine activiteiten posten en cultuur en ontwikkeling.

Artikelonderdeel 5.3

Het kabinet heeft voor 2026 EUR 252 miljoen additionele middelen voor niet-militaire steun aan Oekraïne beschikbaar gesteld. Indien nodig worden deze middelen bij inzet naar het juiste artikel(onderdeel) of naar de juiste begroting overgeheveld. Na uitwerking zal ook onderbouwing conform Beleidskeuzes Uitgelegd naar de Kamer worden gestuurd.

Ontwikkelingen verdeelartikel 5.4

Hieronder wordt een overzicht gepresenteerd van de mutaties die hebben plaatsgevonden op het verdeelartikel. Het totaal van de tabel komt overeen met de mutatie die is opgenomen in de eerste suppletoire begroting.

Tabel 13 Ontwikkelingen verdeelartikel 5.4 in 2025 (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Mutatie
Aanpassing bni raming	–
Rijksbrede taakstelling LPB	– 48.884
EU-toerekening aan ODA	– 61.000
Overboekingen binnen BHO	– 91.373
Aanpassing asielraming	571.176
Kasschuif asiel	– 371.176
HGIS besluitvorming	– 54.170
Overige	284
Totaal	– 55.143

- Het totale ODA-budget stijgt cumulatief met EUR 768 miljoen in de jaren 2026 t/m 2030 vanwege koppeling van het ODA-budget aan de groei van het Bruto Nationaal Inkomen. In 2025 blijft het ODA-budget gelijk.
- Daarnaast daalt het totale ODA-budget met cumulatief circa EUR 255 miljoen binnen de begrotingshorizon vanwege een Rijksbrede taakstelling op loon- en prijsbijstellingen. In 2025 bedraagt de neerwaartse bijstelling circa EUR 49 miljoen.
- De Nederlandse EU-afdrachten zijn voor een gedeelte toerekenbaar aan ODA. Dit percentage is als onderdeel van de Voorjaarsbesluitvorming geactualiseerd, waardoor EUR 61 miljoen per jaar extra onder het bestaande ODA-plafond moet worden ingepast. Dit leidt tot een verlaging van de buffer op artikel 5.4 van EUR 61 miljoen per jaar structureel.
- Er zijn diverse overboekingen binnen de BHO-begroting die volgen uit de HGIS-besluitvorming. Er wordt een bedrag van EUR 20 miljoen in 2025 oplopend tot structureel EUR 44 miljoen vanaf 2027 beschikbaar gemaakt ten behoeve van migratiepartnerschappen. Dit budget wordt ingezet voor migratiepartnerschappen gericht op het tegengaan van irreguliere migratie, in samenwerking met het ministerie van Asiel en Migratie. Er wordt ook budget beschikbaar gesteld in verband met de geraamde meeruitgaven vanwege de wisselkoers (hierboven nader toegelicht).
- Het budget op verdeelartikel 5.4 stijgt in 2025 en 2026 met cumulatief circa EUR 1,3 miljard vanwege de neerwaartse bijstelling van de raming voor asieluitgaven op de begroting van Asiel en Migratie. In 2025 leidt dit tot een opwaartse bijstelling van het budget op verdeelartikel 5.4 met EUR 571 miljoen. Dit budget wordt vervolgens middels een kasschuif verdeeld over de jaren 2025 t/m 2030. Er wordt EUR 371 miljoen uit 2025 geschoven.
- Er worden diverse overige mutaties volgend uit de HGIS-besluitvorming verwerkt. Zo wordt in 2029 en 2030 cumulatief EUR 260 miljoen toegevoegd aan het ODA-budget op de FIN-begroting in het kader van de Nederlandse bijdrage aan de *International Development Association* (IDA). Het budget op verdeelartikel 5.4 daalt in 2025 met EUR 36 miljoen vanwege de terugbetaling aan de HGIS van de overschrijding van het ODA-budget in 2024, conform gebruikelijke systematiek. Ook wordt budget beschikbaar gesteld aan BZ, OCW en LVVN ten behoeve van loon- en prijsbijstelling. Structureel betreft het circa EUR 18 miljoen.

Bijlage 1: Meerjarige juridische verplichtingen

Tabel 14 Uitwerking meerjarige juridische verplichtingen (bedragen x € miljoen)						
	2025 BUDGET	2026 BUDGET	2027 BUDGET	2028 BUDGET	2029 BUDGET	2030 BUDGET
Totaal budget artikel 1	547	601	600	604	644	644
Totaal vrije ruimte artikel 1	0	8	10	9	9	9
1.1 Duurzaam handels- en investeringssysteem, inclusief MVO	33	34	34	36	38	38
wv. Juridisch verplicht	33	17	3	0	0	0
wv. Bestuurlijk gebonden	0	17	16	16	16	16
wv. Beleidsmatig gereserveerd	0	0	15	20	22	22
Totaal vrije ruimte	0	0	0	0	0	0
1.2 Versterkte Nederlandse Handels- en Investeringspositie	108	99	97	97	97	97
wv. Juridisch verplicht	108	22	22	13	13	13
wv. Bestuurlijk gebonden	0	70	70	70	70	70
wv. Beleidsmatig gereserveerd	0	0	0	9	9	9
Totaal vrije ruimte	0	7	5	5	5	5

	2025 BUDGET	2026 BUDGET	2027 BUDGET	2028 BUDGET	2029 BUDGET	2030 BUDGET
1.3 Versterkte private sector en arbeidsmarkt in ontwikkelingslanden	406	468	469	471	509	509
wv. Juridisch verplicht	379	219	219	219	219	219
wv. Bestuurlijk gebonden	17	204	200	248	255	255
wv. Beleidsmatig gereserveerd	10	45	45	0	31	31
Totaal vrije ruimte	0	0	5	4	4	4

	2025 BUDGET	2026 BUDGET	2027 BUDGET	2028 BUDGET	2029 BUDGET	2030 BUDGET
Totaal budget artikel 2	911	876	862	962	1.042	1.042
Totaal vrije ruimte artikel 2	0	129	185	267	363	363
2.1 Voedselzekerheid	362	380	386	438	480	480
wv. Juridisch verplicht	362	231	144	65	23	23
wv. Bestuurlijk gebonden	0	0	0	0	0	0
wv. Beleidsmatig gereserveerd	0	101	169	294	335	335
Totaal vrije ruimte	0	48	73	78	123	123
2.2 Water	170	253	277	324	362	362
wv. Juridisch verplicht	170	132	70	26	19	19
wv. Bestuurlijk gebonden	0	40	94	33	6	6
wv. Beleidsmatig gereserveerd	0	0	0	127	168	168
Totaal vrije ruimte	0	81	112	139	170	170
2.3 Klimaat	379	243	200	200	200	200
wv. Juridisch verplicht	356	234	119	19	8	8
wv. Bestuurlijk gebonden	23	9	42	75	73	73
wv. Beleidsmatig gereserveerd	0	0	39	56	49	49
Totaal vrije ruimte	0	0	0	50	70	70

	2025 BUDGET	2026 BUDGET	2027 BUDGET	2028 BUDGET	2029 BUDGET	2030 BUDGET
Totaal budget artikel 3	694	528	508	554	590	590
Totaal vrije ruimte artikel 3	47	12	16	70	87	89
3.1 Mondiale gezondheid en SRGR	448	406	407	455	492	492
wv. Juridisch verplicht	378	150	96	65	30	28
wv. Bestuurlijk gebonden	44	71	70	70	75	75
wv. Beleidsmatig gereserveerd	26	173	225	250	300	300
Totaal vrije ruimte	0	12	16	70	87	89
3.2 Vrouwenrechten en gender	39	2	1	0	0	0
wv. Juridisch verplicht	33	2	1			
wv. Bestuurlijk gebonden	0	0	0			
wv. Beleidsmatig gereserveerd	6	0	0			
Totaal vrije ruimte	0	0	0	0	0	0
3.3 Maatschappelijk middenveld	154	119	100	99	98	98
wv. Juridisch verplicht	128	12	1	1	0	0
wv. Bestuurlijk gebonden	0	0	0	0	0	0
wv. Beleidsmatig gereserveerd	26	107	99	98	98	98
Totaal vrije ruimte	0	0	0	0	0	0
3.4 Onderwijs	52	1	0	0	0	0
wv. Juridisch verplicht	6	1				
wv. Bestuurlijk gebonden	0	0				
wv. Beleidsmatig gereserveerd	0	0				
Totaal vrije ruimte	46	0	0	0	0	0

	2025 BUDGET	2026 BUDGET	2027 BUDGET	2028 BUDGET	2029 BUDGET	2030 BUDGET
	2025 BUDGET	2026 BUDGET	2027 BUDGET	2028 BUDGET	2029 BUDGET	2030 BUDGET
Totaal budget artikel 4	990	1.120	1.119	1.126	1.229	1.229
Totaal vrije ruimte artikel	0	427	597	892	995	1.160
4.1 Humanitaire Hulp	472	475	445	456	496	496
wv. Juridisch verplicht	351	120	20	5	5	0
wv. Bestuurlijk gebonden	0	0	0	0	0	0
wv. Beleidsmatig gereserveerd	121	58	43	0	0	0
Totaal vrije ruimte	0	297	382	451	491	496
4.2 Opvang in de regio	317	395	407	415	452	452
wv. Juridisch verplicht	292	234	250	125	125	0
wv. Bestuurlijk gebonden	0	0	0	0	0	0
wv. Beleidsmatig gereserveerd	25	96	84	44	44	44
Totaal vrije ruimte	0	65	73	246	283	408
4.3 Veiligheid en rechtsorde	200	250	266	255	281	281
wv. Juridisch verplicht	199	115	55	35	35	25
wv. Bestuurlijk gebonden	0	25	25	25	25	0
wv. Beleidsmatig gereserveerd	1	45	45	0	0	0
Totaal vrije ruimte	0	65	141	195	221	256

	2025 BUDGET	2026 BUDGET	2027 BUDGET	2028 BUDGET	2029 BUDGET	2030 BUDGET
	2025 BUDGET	2026 BUDGET	2027 BUDGET	2028 BUDGET	2029 BUDGET	2030 BUDGET
Totaal budget artikel 5 (exclusief artikelonderdeel 5.4)	570	496	246	242	250	250
Totaal vrije ruimte artikel 5	0	0	0	0	0	0
5.1 Multilaterale samenw	198	142	139	150	156	156
wv. Juridisch verplicht	197	95	88	54	49	49
wv. Bestuurlijk gebonden	0	12	18	50	54	54
wv. Beleidsmatig gereserveerd	1	35	33	46	53	53
Totaal vrije ruimte	0	0	0	0	0	0
5.2 Overig armoedebeleid	135	102	107	92	95	95
wv. Juridisch verplicht	75	62	59	59	56	52
wv. Bestuurlijk gebonden	2	0	4	4	4	4
wv. Beleidsmatig gereserveerd	58	39	44	29	35	38
Totaal vrije ruimte	0	0	0	0	0	0
5.3 Oekraïne (XVII)	237	252	0	0	0	0
wv. Juridisch verplicht	65	0	0	0	0	0
wv. Bestuurlijk gebonden	120	0	0	0	0	0
wv. Beleidsmatig gereserveerd	52	252	0	0	0	0
Totaal vrije ruimte	0	0	0	0	0	0

Conform de toezegging tijdens de begrotingsbehandeling d.d. 31 januari 2024 bevat dit onderdeel een meerjarige uitwerking van de juridisch verplichte budgetten inclusief een toelichting. Daarnaast zijn de bedragen weergegeven die bestuurlijk gebonden zijn op grond van bestuursovereenkomsten, convenanten met koepels en/of decentrale overheden, politieke toezeggingen e.d., de bedragen die beleidsmatig gereserveerd zijn en de bedragen die vrij te besteden zijn.

Artikel 1: Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen De programmering van artikel 1 bestaat uit meerjarige juridische overeenkomsten waaruit een verdeling van de uitgaven over de jaren plaatsvindt waarvoor de overeenkomst is aangegaan. Voor sub-beleidsartikel 1.1 Duurzame handelssystemen, zijn er diverse programma's ter bestrijding van kinderarbeid en ter bevordering van IMVO. Voor sub-beleidsartikel

1.2 Versterkte Nederlandse handels- en investeringspositie, gaat het om programma's met uitvoeringspartners RVO (o.a. Starters International Business, handelsmissies) en Invest International (o.a. Dutch Trade and Investment Fund). Ook zijn verplichtingen aangegaan voor de Wereldtentoonstelling in Osaka. De programma's met RVO zijn in het lopende jaar juridisch verplicht en in de jaren erna bestuurlijk gebonden. Voor sub-beleidsartikel 1.3 Private sectorontwikkeling, zijn meerjarige verplichtingen aangegaan op het terrein van onder andere financiële sectorontwikkeling en duurzame productie en handel. Voor infrastructuurontwikkeling worden de regelingen DRIVE, D2B en ORIO door Invest International uitgevoerd. Tevens worden een aantal programma's door RVO uitgevoerd, waaronder de programma's voor de combi-aanpak. RVO en Invest International gaan verplichtingen aan die in latere jaren tot uitbetaling komen. Deze programma's zijn juridisch verplicht. Verplichtingen die onder deze programma's in 2026 en verder worden aangegaan zijn bestuurlijk verbonden.

Artikel 2: Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat

De programmering onder artikel 2 bestaat uit meerjarige juridische overeenkomsten waaruit een verdeling van de uitgaven over de jaren plaatsvindt waarvoor de overeenkomst is aangegaan. Voor de sub-beleidsartikelen 2.1 Voedselzekerheid en 2.2 Water wordt een groot deel van de budgetten gealloceerd op basis van meerjarige landenstrategieën van posten, voor zover deze kaders nog niet juridisch zijn verplicht, valt het overige deel van dit financiële meerjarige kader onder beleidsmatige verplichtingen omdat Nederland daarover bilaterale afspraken maakt als een betrouwbare en voorspelbare partner in ontwikkelingssamenwerking. Het sub-beleidsartikel 2.3 bevat verplichtingen voor multilaterale klimaatfinanciering en klimaatafspraken zoals bijdragen aan de Global Environment Facility, Green Climate Fund, UNEP en verdragscontributies in het kader van het Kyoto en Montreal protocol.

Artikel 3: Sociale vooruitgang

De programmering onder artikel 3 bestaat uit meerjarige juridische overeenkomsten. Hieruit ontstaat een verdeling van uitgaven over de jaren waarvoor de overeenkomsten zijn aangegaan. Voor artikel 3.1 zijn middelen meerjarig vastgelegd en bestuurlijk gereserveerd voor vaste bijdrages aan o.a. UNAIDS, UNFPA en de WHO. De beleidsmatig gereserveerde middelen hebben betrekking op de uitvoering van de Mondiale Gezondheidsstrategie 2023-2030. Voor artikel 3.2 zijn middelen vastgelegd voor de partnerschappen gericht op bescherming en bevordering vrouwenrechten en gendergelijkheid. De beleidsmatig gereserveerde middelen betreffen de uitvoering van het beleid op het gebied van vrouwenrechten tot en met 2025. Voor artikel 3.3 liggen de middelen tot en met 2025 meerjarig vast voor de versterking van het maatschappelijk middenveld onder andere onder het VMM-kader 2021-2025. De beleidsmatig gereserveerde middelen vanaf 2026 betreffen middelen voor nieuwe ondersteuningsactiviteiten voor het maatschappelijk middenveld, zoals aangegeven in de Kamerbrief «Toekomst samenwerking met maatschappelijke organisaties in ontwikkelingshulp» Voor artikel 3.4 zijn een beperkt aantal middelen vastgelegd voor de uitvoering van het Beroeps- en Hogeronderwijs programma.

Artikel 4: Vrede, veiligheid en duurzame ontwikkeling

De programmering onder artikel 4 bestaat uit meerjarige juridische overeenkomsten waaruit een verdeling van de uitgaven over de jaren plaatsvindt waarvoor de overeenkomst is aangegaan. Voor artikel 4.1 Humanitaire hulp is het grootste deel van het budget t/m 2025 meerjarig juridisch

verplicht. Dit betreft onder andere de bijdragen aan VN-organisaties (WFP, UNHCR, UNRWA), CERF, UNICEF-thematische humanitaire financiering en UNOCHA. Subsidies aan de Dutch Relief Alliance en het Rode Kruis zijn t/m 2026 toegekend. Daarnaast zijn er subsidies uit hoofde van het subsidiebeleidskader «Versterking van de Humanitaire Sector 2024–2027» t/m 2027 toegekend. Voor artikel 4.2 Opvang en bescherming in de regio en migratiesamenwerking liggen de middelen meerjarig juridisch vast. Het betreft hier met name het PROSPECTS programma (2024-2027) en COMPASS. Subsidies die zijn toegekend op het subsidiebeleidskader «Migration and Displacement 2023-2028» lopen uiterlijk tot en met 2028. Met betrekking tot artikel 4.3 Veiligheid en rechtstaatontwikkeling is een deel van het programma via gedelegeerde landenprogramma's vastgelegd. Het deel wat van deze gedelegeerde middelen niet juridisch is vastgelegd is opgenomen onder bestuurlijk gebonden. De bijdrage aan het Peace Building Fund is verplicht t/m 2026. Er zijn subsidies toegekend uit het subsidiebeleidskader «Contributing to Peaceful and Safe Societies 2024–2031» die uiterlijk in 2031 aflopen.

Artikel 5: Multilaterale samenwerking en overige inzet

Binnen artikel 5.1 zijn de verplichtingen voor de middelen- en kapitaal aanvullingen die vanaf 2025 worden aangegaan met de regionale ontwikkelingsbanken als bestuurlijk gebonden aangegeven. De jaarlijkse bijdrage aan MOPAN is tevens bestuurlijk gebonden. De Algemene Vrijwillige Bijdragen aan UNDP en UNICEF zijn per 2026 opgenomen als beleidsmatig gereserveerd. De financiering van het Assistent-Deskundigenprogramma en overige (m.n. Technische Assistentie) programma's is voor de komende jaren beleidsmatig gereserveerd. De bijdragen aan UNESCO in 2025 en verder zijn verplichte bijdragen die als juridisch verplicht zijn aangemerkt binnen artikel 5.2. De uitgaven voor schuldverlichting liggen tot en met 2029 grotendeels juridisch vast; de nieuwe verplichtingen voor schuldverlichting (HIPC IDA-21 en HIPC IDA-22) zijn als bestuurlijk gebonden aangegeven. De voorgenomen overige programma's zijn als beleidsmatig gereserveerd opgenomen. Binnen artikel 5.3 Oekraïne is 27% van de uitgaven in 2025 juridisch verplicht en 51% bestuurlijk gebonden. Het overige budget is beleidsmatig gereserveerd. De uitgaven in 2026 voor niet-militaire steun aan Oekraïne zijn beleidsmatig gereserveerd.